

Dansa de Castellterçol

Castellterçol

Ubicació

Comarca: Moianès
Lloc/Adreça: Plça. Vella, s/n.
Alçada: 726 m

Coordenades:

Latitud: 41.75148
Longitud: 2.12056
UTM Est (X): 426884
UTM Nord (Y): 4622558

Classificació

Número de fitxa: 08064-156
Àmbit: Patrimoni immaterial
Tipologia: Música i dansa
Estil / època: Contemporani Popular
Segle: XVIII-XX
Estat de conservació: Bo
Protecció: Legal
Observacions protecció: Festa d'Interès Nacional 1985 i Festa Trad. D'IN (decret 389/2006).
Accés: Fàcil
Ús actual: Cultural
Titularitat: Pública
Autoria de la fitxa: Virgínia Cepero González
Data de registre de la fitxa: dt., 10/12/2019 - 01:00

Descripció

La Dansa de Castellterçol i el Ball del Ciri es ballen a la plaça Vella, davant l'ajuntament, durant la Festa Major, el diumenge al migdia i el dilluns següent a la tarda. Es tracta d'un ball de sis parelles que es fa amb cercle; prèviament a tancar la rodona, els balladors executen

un passeig per col·locar-se.

La Dansa consta coreogràficament de tres parts:

- La primera, de dues tirades de passeig, en què els balladors tanquen una rotllana i els nois fan passar la noia, en els darrers compassos, a la seva esquerra. Els balladors porten barret en mà i les noies la mantellina agafada a l'alçada del pit, amb una agulla, que es trauran just en acabar aquesta part.

- La segona, consta de dues tirades més de música, idèntica a la primera, on el ballador i la balladora interpreten figures i punts de dansa diferents: la noia va entrant i sortint de la rotllana, mentre el noi efectua uns passos de dansa encarats a la seva parella, per acabar amb 23 punts. Aquesta segona part és el que s'anomena popularment "ball o dansa".

- La tercera, consta d'una sardana on els balladors aprofiten per tornar a centrar el ball i col·locar-se per iniciar les "pavanes". Les "pavanes" són un grup de tres estrofes musicals en què els balladors realitzen un grup de passos "espolsadetes" i una cadena, per continuar amb la sardana final, on els balladors tornen a tancar la rotllana i es saluden donant per acabat el ball.

La Dansa té la cobla com a acompanyament musical. El dilluns a la tarda es tornen a repetir les tres parts, però sense el passeig solemne de les autoritats.

En quant al vestuari actual, està inspirat a la dècada dels anys setanta del segle XX. Els nois porten pantalons de pinça, camisa blanca amb corbatí, americana llarga a joc amb els pantalons i faixí, capa i barret de copa.

Les noies porten enagos i faldilla llarga de color clar, amb un cos amb volant de tres quarts, faixa, mantellina blanca, pomet de flors al pit o cintura, sabata de taló clara i mitges.

La música té la següent composició:

-Passeig: A, A, B, B, C, C.

-Dansa: A, A, B, B, C, C.

-Sardana: D, D.

-Pavana: E, F, G, G, H, I, I, H.

-Sardana: D, D'.

La Festa s'inicia amb el Ball del Ciri i continua amb la Dansa d'autoritats i el Vals final. Previ al vals, les balladores surten a la plaça perquè els hi retirin la mantellina, mentre els balladors es treuen la capa i el barret dins de l'ajuntament. El diumenge tot l'acte té un caire més protocol·lari i senyorial. El dilluns a la tarda es tornen a repetir els dos balls i els valsos; es comença amb la Dansa curta, sense autoritats, per continuar amb el Ball del Ciri. La ballada de dilluns es coneix popularment com la "Dansa pel poble", ja que no té el caire protocol·lari del dia abans.

La Dansa de Castellterçol és una de les més reconegudes dins el folklore Català.

Observacions:

Informacions i fotografies facilitades per Montserrat Malats Riera.

Foiu declarada Festa d'Interès Nacional el 1985 pel Dep.de Cultura i després classificada com a Festa tradicional d'interès nacional d'acord amb el Catàleg Festiu (decret 389/2006). A l' Inventari de Danses Vives de Catalunya consta amb el codi IPCIDV-4-0087 i a l'Inventari de Patrimoni Etnològic de Catalunya, amb el codi IPEC 903560.

El Consell Municipal de la Dansa i el Ball del Ciri és l'organisme que vetlla per preservar, difondre i ensenyar ambdues danses, així com recopilar i custodiar-ne les dades històriques i conservar-ne cada any per la Festa Major la seva execució.

Història

Es desconeix l'origen de la Dansa de Castellterçol, tot i que segons Joan Amades és una "dansa de collita", per a celebrar la fi de la sega i el batre. Tot sembla indicar que és posterior al Ball del Ciri.

Les primeres referències documentals són dels anys 1814-1818, de Manuel Milà i Fontanals a "Orígen del teatro Catalán" dins d'Obres Completes.

L'any 1897 la poetessa Agnès Armengol de Badia va escriure una nova lletra per la Dansa, que és la que es continua cantant actualment. De la Dansa s'en coneixen versions cantades, per cobla de tres quartans, per orquestra i per cobla, entre d'altres. Actualment es balla la versió de cobla que va orquestrar el mestre Joaquim Serra.

Entre finals del segle XIX i inicis del XX, els assajos es feien a l'entrada de can Salavert (cal Postavó). Segons consta a la documentació antiga, durant la ballada es tiraven serpentines de colors, i la Dansa era acompanyada per un cor que la cantava.

L'any 1934, Agustí Fabra va filmar la Dansa i el Ball del Ciri, que és l'enregistrament més antic de la Dansa del que es té coneixement.

L'any 1935 va se guanyadora del Premi absolut de Galanes en el concurs de Danses Tradicionals de Londres.

Entre els anys 1957 i 1969 hi ha haver diversos canvis en el vestuari, per tal d'adaptar-la a la moda del moment.

L'any 1966 va se guanyadora en el concurs organitzat de "Danzas Españolas" per Televisión Española.

L'any 1983 es va crear el Consell Municipal de la Dansa i el Ball del Ciri de Castellterçol.

Durant els darrers anys s'han incorporat alguns canvis pel que fa la interpretació d'ambdues danses recollides en les actes de la Comissió: el canvi d'orquestra a cobla l'any 1981; el fet d'acompanyar les autoritats, per part de les parelles, a la Missa en honor dels Sants patrons; la incorporació d'una versió reduïda del Ball del Ciri el diumenge de Festa Major; i l'eliminació del vals d'autoritats.

L'any 1985, el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya va declarar la Dansa de Castellterçol d'Interès Nacional.

Bibliografia

AMADES, J. (1982) Costumari Català. El curs de l'any, Vol. IV (2^a ed. en facsímil de l'edició 1950-1956). Barcelona: Salvat Editores - Edicions 62, p. 967-976.

DANSA DE CASTELLTERÇOL: <https://www.dansadecastelltercol.cat>

INVENTARI DE DANSES VIVES DE CATALUNYA: <http://dancesvives.cat/>

INVENTARI DEL PATRIMONI ETNOLÒGIC (IPEC):

https://cultura.gencat.cat/ca/departament/estructura_i_adreces/organism...

